

Men doet verstandig de zaden deze herfst nog uit te zaaien en ze niet de winter over in huis te bewaren.

Bolderik moet in ieder geval deze herfst worden uitgezaaid, daar dit een winterannuel is. De „tweejarige” planten Hondstong, Gele hoornpapaver, Torenkruid, Koningskaars en Stal-kaars bloeien in 1957; volgend jaar Juni kiemen de zaden pas en vormen dan een rozet, waarmee de planten overwinteren. De overige soorten zijn overblijvend en kunnen vele jaren achtereen bloeien.

Met uitzondering van Besanjerier heb ik de zaden van bovengenoemde planten uit eigen tuin (vruchtbare, vochtige zandgrond) geoogst. Het zaad van Duizendblad werd verkregen van exemplaren, die al enkele jaren achtereen dieprose bloeien. Het is interessant na te gaan of de nakomelingschap ook rose bloemen heeft. De aanvragen om zaden worden verwacht tot 1 December a.s. Daarna wordt hetgeen voorradig is onder de gegadigden verdeeld.

Wilt U een postzegel van 10 ct (en bij aanvraag van meer soorten van 15 ct) voor antwoord insluiten?

P. ZONDERWIJK,
Bovenweg 16, Bennekom.

Het Zwarte Meer; rectificatie. In het bericht over de openstelling van „het Zwarte Meer”, opgenomen in de Augustus-aflevering, is abusievelijk vermeld, dat dit gebied in 1952 tot vogel- en waterwildreservaat werd verklaard. Dit moet zijn 1942.

Goed nieuws voor schelpenverzamelaars.

„En seght niet 't zijn maer schelpen!”

Deze woorden werden door de grote Huygens gesproken, toen hij de schoonheid van „de schulpkens” aan het Noordzeestrand had ontdekt. Na hem zijn er nog veel meer lieden gekomen die deze wondere maaksels van Moeder Natuur niet achteloos voorbij konden gaan. Groot en klein bukt zich naar de schelpen en de horentjes, die door de golven op het strand neergelegd zijn.

Het getroffen worden door de mooie kleur en de fijne vorm van deze zeedieren kan vaak het begin zijn van een schelpencollectie, die door de jaren groeit en door de wijze van rangschikken en conserveren zelfs wetenschappelijke waarde gaat krijgen.

De Haagse Werkgroep van de Stichting Biologia Maritima — Nederlands Instituut voor Zee-Aquaristiek en Zee-Biologie — telt onder haar leden een aantal van zulke serieuze schelpenverzamelaars, die men malacologen noemt. Om de belangen van deze schelpenverzamelaars te bundelen is het Bestuur overgegaan tot het starten van een speciale schelpenverzamelaarskring, welke iedere maand een werkavond houdt. Tijdens deze avonden worden lezingen over dit speciale gebied gehouden, terwijl ook nieuwe vondsten ter tafel komen. Beginners worden door de oude rotten in „het vak” bij de determinatie van schelpen geholpen. Door gebruikmaking van de ruilbeurs kan menigeen zijn verzameling vergroten of completeren. Excursies langs het strand en naar andere interessante vindplaatsen staan eveneens op het programma.

De kring staat onder leiding van de voorzitter van Biologia Maritima, de heer Bob Entrop. Inlichtingen worden verstrekt door de administratie: Zeezwaluwstr. 201-203, Scheveningen.

R. VAN DER VELDE

Namens het Bestuur
van Biologia Maritima.

Secretaris.

Enkele vogelwaarnemingen uit Salzkammergut (Oostenrijk). Men had ons van verschillende zijden medegedeeld, dat het vogelleven in Oostenrijk ons wel zou tegenvallen, o.m. door het ontbreken van een behoorlijke vogelbeschermingswetgeving. Inderdaad ziet men er veel vogels in kooien, die in Nederland beschermd zijn. Maar desondanks hebben wij een grote verscheidenheid aan vogels waargenomen, zodat naar onze mening een vogelliefhebber er toch volledig aan zijn trekken komt.

's Morgens werden wij gewekt door het gekwetter van de Zwarte roodstaartjes, die hun nest in een houtopslagplaats naast het huis hadden. Het ouderpaar had het druk met het voeren van de reeds vliegvlugge jongen, die op de houten hekken met opengesperde bekken zaten te wachten. Behalve Zwarte waren er ook Gekraagde roodstaartjes. Koolmezen, Vinken en Zwarte kraaien zagen wij in groten getale. De eerste twee soorten werden door de bewoonster van ons tehuis regelmatig met boter gevoerd. Bovendien snoepten zij gaarne uit de melkpan, zodra zij maar even de kans kregen. Pimpelmezen waren er ook en langs de oevers der meren en beken veel Witte kwikstaarten.

Eenmaal zagen wij bij de Kammer-See een paar van de Grote gele kwikstaart. Oeverwaluwen, Huiswaluwen en Boerenzwaluwen fourageerden in troepen boven het meer en de aangrenzende graslanden. Langs de Traun, die door het gehele merendistrict stroomt, troffen wij nog Paapjes in het weiland. Grauwe klauwieren waren in onze omgeving en op de Pötschen Pass vrij goed vertegenwoordigd.

Wij werden een keer bij onze maaltijd opgeschrikt door het gefladder van een vogel tegen het vensterglas. Het was een Kruisbek, die zich goed liet bekijken. Een Rotslijster namen wij waar bij de Toplitz-See en eenmaal zagen wij een Waterspreeuw op een rotsblok midden in een woeste beek.

Ten slotte zagen wij in de stad Salzburg hoog in de steile rots van de Mönchsberg vele grote slanke vogels. Wij konden jammer genoeg niet onderscheiden welke soort het betrof, maar vermoedelijk waren het Alpenkauwen. Zij vlogen in troepverband en maakten een kriesend geluid.

Alles bijeen genomen waren wij best tevreden over onze Oostenrijkse vogelwaarnemingen.

F. A. F. SCHEURLEER.

De Visotter in de Biesbosch. In *Mammalia*, XVIII, p. 417, 1954, heb ik o.a. een aantal waarnemingen van de Visotter in de Biesbosch vermeld.

Hieraan kunnen twee waarnemingen worden toegevoegd. De bemanning van de RP 3 en enige inwoners signaleerden deze zomer een Visotter in het NW-deel van de Biesbosch, gelegen op het Eiland van Dordrecht. Bovendien maakte de bemanning van de RP 3 gewag van een waarneming in ditzelfde gebied in 1954. Wellicht is hier sprake van hetzelfde dier.

C. J. VERHEY, biol. drs.

Kievitsbloemen bij Dordrecht. In aansluiting op de mededelingen over de Kievitsbloem van de heren A. C. van Bruggen en Dr D. M. de Vries (*D.L.N.*, 58, p. 146 en p. 166) kan ik nog het volgende melden:

In de Merwedepolder, een grasvelder uit 1815, groeiden omstreeks 1947 over een oppervlakte van enige hectaren duizenden Kievitsbloemen. De ruïne van het Huis te Merwede in deze Merwedepolder is soms aanleiding geweest tot speculatieve beschouwingen over de Kievitsbloemen aldaar. Het zou een ontsnapte sierplant geweest zijn, afkomstig uit het Middel-

eeuwse Kasteel, dat reeds vóór 1421, het jaar van de St Elizabethsvloed, werd verwoest door belegering. Eeuwenlang heeft deze ruïne echter midden in het water gestaan en de Merwedepolder is door aanslibbing omstreeks 1600 ontstaan. Aanvankelijk moeten deze gronden grienden geweest zijn en pas in 1815 zijn zij ingepolderd en ontstond een grasvelder.

In 1954 vond ik nu in grienden langs het Molderdiep, enige kilometers in oostwaartse richting, Kievitsbloemen groeien op een standplaats van ca 20 cm boven gemiddeld hoog water. Het betrof hier dus buitendijkse grond. Bij enige verhoging van de normale vloed liep deze griend geheel onder water. Dat wisselvochtigheid de standplaats van Kievitsbloemen zou kunnen bepalen, zoals Dr de Vries schrijft, lijkt mij derhalve niet aannemelijk, al wil ik nu ook weer niet beweren dat Kievitsbloemen typerend voor grienden zijn, integendeel!

Wellicht groeiden de Kievitsbloemen vóór 1815 ook reeds in de griendlanden die na die datum in weilanden van de Merwedepolder werden veranderd. In deze weilanden graasde ook vee, zoals ik in 1947 nog kon vaststellen. Bovendien kwam de Dordtse jeugd ieder voorjaar met armen vol Kievitsbloemen hier weer vandaan. Kievitsbloemen kunnen dus beweiding goed verdragen!

Helaas is aan deze vindplaats een eind gekomen, het gehele gebied tot de Baanhoekse brug (bij Sliedrecht) is tot industrie-terrein verklaard, de stadsuitbreiding is er bezig en door vergraving zijn er thans twee havens gekomen op de plaats, waar vroeger deze aardige plantende weilanden sierden.

Mochten de Kievitsbloemen langs het Molderdiep zich uitbreiden, dan hoop ik hier melding van te maken.

C. J. VERHEY, biol. drs.

Olieslachtoffers. Dezer dagen las ik in de rubriek „Snacks and Snippets” van „Wild Life”. *Australian Nature Magazine*, July 1948, Vol. 10-nr 7, pag. 291, een ingezonden stukje over het reinigen van de veren van olieslachtoffers. Men gebruikte hiervoor een zachte doek die men in „lard”, dus vet of reuzel, doopte. Helaas zit ik hier zover van zee verwijderd, dat ik dit middel niet aan de praktijk kan toetsen, maar misschien zijn er onder de lezers van *De Levende Natuur*, die hiertoe in staat zijn?

Volgens het schrijven waren de resultaten zeer goed.

G. M. RODING.